

*м. Вінниця,
Україна*

14-16 квітня 2026 р.

МАТЕРІАЛИ

*XIV Міжнародної науково-технічної
інтернет-конференції «Проблеми та перспективи
розвитку автомобільного транспорту»*

MATERIALS

*of the XIV International scientific and technical
internet conference «Problems and prospects
of development of automobile transport»*

April 14-16, 2026

*Vinnitsia,
Ukraine*

УДК 371.214.2

Нестер А.А., Дробот О.С.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ГАЛУЗИ АВТОТРАНСПОРТУ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

З початком повномасштабного вторгнення (розпаду традиційних логістичних шляхів) збільшення кількості автомобільних перевезень спричинено потребою у швидкій доставці, лібералізацією вантажних перевезень з ЄС (транспортний безвіз) до 2027 року та цифровізацією. Автотранспорт став ключовим завдяки гнучкості та швидкості у зміні маршрутів. Кількість автомобілів та автомобільних перевезень породила необхідність збільшення фахівців цієї галузі, які повинні володіти знаннями Правил технічної експлуатації автомобільного транспорту для здійснення безпечної діяльності та проходити навчання з охорони праці.

Ключові слова: автомобілі, охорона праці, інструктаж, елемент підвіски

With the start of the full-scale invasion (the collapse of traditional logistics routes), the increase in road transport is driven by the need for fast delivery, the liberalization of freight transport from the EU (transport visa-free regime) until 2027, and digitalization. Road transport has become key due to its flexibility and speed in changing routes. The number of vehicles and road transport has created a need for more specialists in this field, who must have knowledge of the Rules for the Technical Operation of Road Transport to carry out safe activities and undergo training in occupational safety.

Keywords: automobiles, occupational safety, training, suspension component

Охорона праці студентів. Робота майбутніх фахівців з автотранспорту повинна починатись з питань охорони праці оскільки тут велика частина робіт пов'язана з підвищеною небезпекою. Відповідно до Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці працівники, які залучаються до виконання робіт підвищеної небезпеки або там, де є потреба в професійному доборі, повинні щорічно за рахунок роботодавця проходити спеціальне навчання з охорони праці. Спеціальне навчання – щорічне вивчення працівниками, які залучаються до виконання робіт підвищеної небезпеки або там, де є потреба в професійному доборі, вимог відповідних нормативно-правових актів з охорони праці. Роботи, пов'язані з управлінням наземним транспортом віднесено до Переліку робіт, де є потреба у професійному доборі.

Обслуговування і ремонт елементів підвіски автомобілів, гідропідйомників на автомобілях-самоскидах та самоскидних причепах, їх зняття і установка віднесено до Переліку робіт з підвищеною небезпекою.

Все перераховане ставить особливі вимоги до вивчення фахових дисциплін та питань з охорони праці. Навчання з охорони праці (ОП) на автотранспорті є обов'язковим для водіїв та посадових осіб, які забезпечують безпечну експлуатацію транспортних засобів. Водії повинні проходити щорічне спеціальне навчання та перевірку знань, а відповідальні особи — при прийнятті на роботу та періодично (раз на 3 роки). Навчання охоплює правила безпеки, роботу з вантажами, технічний огляд та медичний контроль. Керування автотранспортним засобом не належить до робіт підвищеної небезпеки, однак роботи пов'язані з управлінням наземним транспортом, включені до переліку робіт, де є потреба у професійному доборі, затвердженому наказом Міністерства охорони здоров'я, Держнагляд охорони праці [1].

Дисципліна «Охорона праці...» для студентів за спеціальністю «Автомобільний транспорт» повинна бути спрямована на вивчення та засвоєння працезахоронних засад організації та виконання робіт у галузі автомобільного транспорту. У цій дисципліні представляються підходи та вимоги щодо забезпечення нормативних умов праці на автомобільному транспорті. Дисципліна повинна розглядати організаційні засади та документальне забезпечення

функціонування системи управління охороною праці, вимоги безпеки і гігієни праці під час виконання різноманітних виробничих процесів на автотранспортних підприємствах, зокрема під час експлуатації автотранспортних засобів, перевезення різних вантажів, зокрема небезпечних та сільськогосподарської продукції, технічне обслуговування і ремонтування автомобілів. Детально мають бути представлені небезпеки і шкідливості під час виконання робіт в автомобільній галузі та заходи для зниження виробничих ризиків. Важливо звернути увагу на засади ведення документації з охорони праці на автотранспортному підприємстві, вимоги електро- і пожежної безпеки.

Навчання з охорони праці (ОП) для студентів-автомобілістів включає вивчення безпечних методів експлуатації, технічного обслуговування (ТО) та ремонту автотранспорту. Воно охоплює інструктажі (вступний, первинний), спеціальне навчання з пожежної безпеки, електробезпеки та вимог ДСТУ, часто у формі тестів або іспитів.

Основні теми, які висвітлюють спеціальність та відображають головні розділи: техніка безпеки при проведенні ТО та ремонту, правила поведінки з паливно-мастильними матеріалами, безпечна робота з інструментами, робота на підйомниках та робота в оглядових канавах.

Вступний інструктаж з студентами проводиться на початку навчання або виробничої практики, первинний інструктаж на робочому місці перед початком робіт. Інструктаж проводиться спеціалістом з охорони праці підприємства або особою, яка пройшла відповідне навчання та призначена наказом по підприємству, за програмою вступного інструктажу, із занесенням результатів до Журналу реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці. Первинний, повторний, позаплановий та цільовий інструктажі проводяться безпосереднім керівником робіт за інструкціями з охорони праці відповідно до виду виконуваних робіт, із занесенням результатів до Журналу реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці.

Спеціальне навчання є обов'язковим для робіт з підвищеною небезпекою, що виконуються на автотранспорті.

Перевірка знань студентів здійснюється комісією у формі тестів або екзаменаційних білетів. За результатами навчання оформляються протоколи перевірки знань та записи в журналах інструктажів. Студенти, які проходять практику, повинні бути забезпечені засобами індивідуального захисту (ЗІЗ) та пройти інструктаж, аналогічний персоналу підприємства.

Охорона праці працівників автомобільного транспорту. Водіїв допускають до робіт, не пов'язаних з керуванням автомобілем, після проведення інструктажу за відповідною інструкцією з охорони праці:

- з технічного обслуговування та ремонту автомобіля — за інструкцією з охорони праці для слюсаря з ремонту автомобілів;
- з обслуговування акумуляторів — за інструкцією з охорони праці для акумуляторщика;
- з використанням ручного електроінструменту — за інструкцією з охорони праці під час робіт з ручним електрифікованим інструментом;
- шиномонтажних — за інструкцією з охорони праці під час виконання шино монтажних робіт;
- вантажно-розвантажувальних робіт вручну — за інструкцією з охорони праці під час виконання вантажно — розвантажувальних робіт вручну.

Згідно Порядку проведення інструктажів та стажування водіїв колісних транспортних засобів, затвердженому наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 05.08.2008 р. № 975 з водіями колісних транспортних засобів проводять інструктажі:

- вступний — спеціалістом служби безпеки дорожнього руху або особою, на яку покладено виконання функцій цієї служби, із занесенням результатів до журналу реєстрації вступного інструктажу з безпеки руху (при прийнятті на роботу);
- первинний — безпосереднім керівником водія (перед початком роботи);
- передрейсовий (цільовий) — керівником підприємства, його заступниками, спеціалістами служби безпеки дорожнього руху або особою, на яку покладено виконання функцій

цієї служби або іншими кваліфікованими спеціалістами (щоразу перед виїздом на лінію (маршрут);

- періодичний (повторний) — безпосереднім керівником водія, за необхідності — спеціалістами служби безпеки руху або особою, на яку покладено виконання функцій цієї служби;

- позаплановий (спеціальний) — у кабінеті безпеки дорожнього руху, диспетчерських на підприємствах, по гучномовцю під час виїзду водіїв за межі підприємства, через мобільні телефони (у разі зафіксованого порушення Правил дорожнього руху, появи небезпечних ділянок на лінії (маршруті), можливості настання особливо складних метеорологічних чи дорожніх умов тощо). Результати інструктажів заносять до Журналу реєстрації інструктажів з безпеки руху [2].

Всі перераховані документи мають бути включені до програми навчання та доведені до студентів, які мають в майбутньому працювати із транспортом чи на транспорті та відповідно бути готовим до проведення таких занять з персоналом.

Вимоги до обладнання, приміщень. Освітлення навчальних приміщень має відповідати вимогам відповідного стандарту Визначаючи коефіцієнт природного освітлення навчально-виробничих приміщень навчальних закладів, їх треба прирівнювати до приміщень виробничих будівель з точними роботами (III розряд робіт). Вікна та інші світлові отвори не дозволяється захарашувати інструментом, пристроями, навчально-наочними посібниками та іншими предметами. Віконні шибки потрібно очищати від пилу й бруду не рідше ніж два рази на рік.

Електрообладнання у навчальних приміщеннях повинно відповідати вимогам “Правил безпечної експлуатації електроустановок споживачів”.

Електрична частина освітлювальних установок (напруга, виконання і захист освітлювальних мереж, заземлення тощо) повинна відповідати вимогам Правил улаштування електроустановок. Електропостачання робочих місць студентів має здійснюватися від розподільного щита, встановленого біля робочого місця інструктора.

Двигун внутрішнього згоряння (далі – ДВЗ) та агрегати для розбирання і складання встановлюють на спеціальних підставках. Кріплення агрегатів має унеможливити їх зміщення або падіння. Пристрої, що дають змогу повертати агрегати в стенді в потрібне положення, обладнують фіксаторами, які унеможливають самовільне повертання агрегатів.

Стенди розміщують так, щоб агрегати можна було встановлювати за допомогою підйомно-транспортних механізмів. Агрегати й механізми, що встановлюються на стендах, мають бути ретельно очищеними.

Розбирати й складати агрегати автомобіля дозволяється тільки на спеціальних стендах. Розміщувати деталі, складальні одиниці й механізми автомобілів, а також пристрої для практичних і виробничих робіт треба в шафах, на стелажах. Шафи, стелажі тощо слід встановлювати так, щоб вони не захарашували проходів і не заважали вільно користуватись обладнанням майстерень. Висота складування повинна бути не вище 1 м.

Для забезпечення стійкості складених предметів застосовують спеціальні підставки, прокладки, підпори тощо. Навчально-наочні приладдя, що розміщені на стелажах, не повинні виступати за їх межі. Для установки навчально-наочного приладдя на верхніх полицях стелажів слід користуватися драбиною-стрем'янкою з гумовими кінцівками.

Рухомі частини навчально-наочних посібників треба захищати сітчастими кожухами заввишки до 2 м від рівня підлоги. Для зберігання колінчастого й розподільного валів двигунів, рульових керувань і карданних валів використовують спеціальний стелаж типу “гірка”.

Установлений у лабораторії автомобіль має бути надійно закріплений. Один бік автомобіля може бути піднятим і встановленим на спеціальні підставки (козли). Під колесами з іншого боку встановлюють підпори (башмаки). Конструкція козлів повинна бути жорсткою, міцною, стійкою.

Розбирати й складати агрегати необхідно тільки на тих стендах, що призначені для даної марки автомобіля. Справність обладнання та його засобів захисту перевіряє до початку роботи особа, яка проводить навчання з автосправи. Працювати на несправному обладнанні не дозволяється.

Поблизу робочого місця особи, яка проводить навчання з автосправи, повинен бути перемикач (кнопка «Стоп») для знеструмлення всього обладнання лабораторії.

Конструкція оглядової канами на посту обслуговування автомобілів у лабораторії технічного обслуговування та експлуатації автотранспортних засобів визначається вимогами ДНАОП 0.00-1.28-97. Якщо підлога лабораторії технічного обслуговування та експлуатації автотранспортних засобів покрита цементом, бетоном, природним каменем тощо, то на робочих місцях треба встановлювати дерев'яні настили. Якщо автомобіль стоїть у приміщенні лабораторії технічного обслуговування та експлуатації автотранспортних засобів, його двигун повинен бути вимкненим (при умові відсутності відсмоктувачів відпрацьованих газів).

Розміщення обладнання (електросолідолонагнітач, пересувний компресор, маслороздавальний бак, гідравлічний домкрат тощо) повинно відповідати навчально-виробничому процесу, нормативам розміщення обладнання та умовам його роботи.

Справність і працездатність обладнання перевіряє до початку роботи особа, яка проводить навчання з автосправи. Пуск і зупинка обладнання та механізмів мають бути безпечними, а пускові пристрої — зручними в обслуговуванні.

Візки для транспортування агрегатів і механізмів повинні мати стояки і підпори, що захищають агрегати від падіння і самовільного переміщення по платформі.

Використання матеріалів. Робота з автотранспортом вимагає використання різноманітних матеріалів, пов'язаних з дієвістю їх в специфічних умовах тому вивчення предмету «матеріалознавство» є важливим елементом в набутті компетентностей, яких вимагає освітньо-професійна програма, яка повинна формувати особистості фахівця, здатного розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в професійній освіті на основі сучасних освітніх теорій, методів та технологій професійного навчання.

Отже, тільки клопітливою роботою студентів, викладачів та персоналу можна кардинально впливати на ситуацію щодо зменшення нещасних випадків в галузі автотранспорту.

Список використаних джерел

1. Мінсоцполітики України, наказ 30.01.2017 № 140 Про внесення змін до наказу Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26 січня 2005 року № 15. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0234-17#n23>
2. Мінтранспорту та зв'язку України. Наказ 05.08.2008 N 975. Про затвердження Порядку проведення інструктажів та стажування водіїв колісних транспортних засобів. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0776-08#Text>
3. ДНАОП 0.00-1.28-97. Правила охорони праці на автомобільному транспорті. URL : https://dnaop.com/html/33085/doc-%D0%94%D0%9D%D0%90%D0%9E%D0%9F_0.00-1.28-97

Нестер Анатолій Антонович – д.т.н., доцент, доцент кафедри будівництва та цивільної безпеки, Хмельницький національний університет, e-mail: nesteranatol111@gmail.com

Дробот Ольга Савівна – к.т.н., доцент, доцент кафедри трибології, автомобілів та матеріалознавства, Хмельницький національний університет, e-mail: pion12208@gmail.com

Anatoliy Antonovich Nester – Doctor of Technical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Construction and Civil Safety, Khmelnytsky National University, e-mail: nesteranatol111@gmail.com

Drobot Olga Savivna – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tribology, Automobiles and Materials Science, Khmelnytsky National University, e-mail: pion12208@gmail.com